

Exempel 1. Motstridiga intressen

En 45-årig man, John, kommer till psykiatriska kliniken efter ett allvarligt självmordsförsök. John har en djup depression. Han är till en början helt apatisk men får efter en tid tillbaka livslusten och klarar vardagens aktiviteter bra. Han påbörjar förberedande arbetsträning och kommer då i kontakt med personer som är inskrivna som dagpatienter.

John uttrycker en önskan att få bo hemma och komma till arbetsterapin på dagarna. Arbetsterapeuten är övertygad om att John kan klara av detta och uppmuntrar därför hans initiativ. En förutsättning är dock att John först klarar några helgpermissioner hemma i bostaden. Johns maka ifrågasätter då arbetsterapeutens yrkesskicklighet. Hon säger att det inte kan bli tal om någon helgpermission för Johns del eftersom hon anser att han inte är tillräckligt frisk.

1. Formulering av problemet

Arbetsterapeutens problem är att den närstående motsätter sig att John kommer hem trots att han vill det och trots att arbetsterapeuten bedömer det som ett viktigt steg i den fortsatta rehabiliteringen. Genom att läsa i den etiska koden kommer arbetsterapeuten fram till att de värden och normer som står på spel i detta sammanhang är patientens och fruns självbestämmande, delaktighet, goda liv och integritet. Den fråga som arbetsterapeuten vill ha svar på är om det är etiskt försvarbart att fortsätta att agera för att John ska komma hem, vilket hen bedömer vara viktigt för rehabiliteringen.

2. Analys av problemet

I den etiska koden hittar arbetsterapeuten följande ställningstagande som förefaller relevanta att väga in för den fortsatta bedömningen: "Målet med arbetsterapi är att stödja personens (i detta fall patientens) förmåga till aktivitet och delaktighet på ett sätt som främjar möjligheterna att leva ett så gott liv som möjligt. Detta ska ske med utgångspunkt från personens syn på sin situation och sina behov, samt med hänsyn till möjligheter och hinder i omgivningen."

- Arbetsterapeuten drar slutsatsen att hen har ansvar för att se till Johns delaktighet och aktivitet och därför bör undersöka möjligheterna att fortsätta arbeta för att han ska komma hem. Samtidigt inser arbetsterapeuten att hen måste ta hänsyn till frun, vilket innebär ett möjligt hinder. Om frun känner sig tvingad att ta hem John kan målet om ett gott liv för John motverkas.

Skyldigheterna gentemot personen är i de flesta fall de tyngst vägande.

- Arbetsterapeutens skyldighet gentemot John väger med andra ord tyngst eftersom han är hans patient.

Arbetsterapeuten ska bedriva arbetsterapi utifrån personens vilja så långt det är förenligt med professionens mål och uppgifter.

- Allt detta talar för att Johns uppfattning bör väga tyngre än fruns. Samtidigt inser arbetsterapeuten att det kan spela roll att hans önskan rör vistelse i hemmet som är båda makars territorium och som båda bör ha samma rätt att fatta beslut om.

Arbetsterapeuten ska informera närstående i den mån närstående så önskar samt ge möjlighet för närstående att vara delaktig i åtgärderna om det är förenligt med personens behandling, om närstående så önskar och om personen samtyckt till detta.

- Utifrån detta inser arbetsterapeuten att hen har ansvar för dialogen med frun och ansvaret för att se om hustrun kan involveras i högre grad i mannens situation. På så vis kan de kanske skapa en större samsyn kring situationen.

Etisk kod för arbetsterapeuter: Exempelsamling (2018)

Utifrån sin yrkeskompetens funderar arbetsterapeuten ut ett antal möjliga **handlingsalternativ** att presentera för frun för att se om hon kan acceptera dessa. När arbetsterapeuten funderar över dessa alternativ analyserar hen även om det skulle kunna finnas några etiska risker med dem. Här hittar hen inte alltid någon direkt vägledning i den etiska koden utan måste också använda sin egen etiska bedömningsförmåga.

a. Pröva en kortare vistelse för mannen i hemmet med stöd av personal.

John mår bra av att få komma hem men om hustrun trots detta inte ändrar sig kan han få ett falskt hopp om permanent hemgång. Hustrun kan å sin sida ha kvar en rädsla för att han, vid en längre vistelse hemma, ska ta livet av sig.

b. Förmedla kontakt mellan hustrun och kuratorn.

En kontakt ger möjlighet till bearbetning av hustruns situation och känslor. Detta kan dock upplevas som att arbetsterapeuten säger att frun har problem, vilket frun kanske inte accepterar utan istället upplever som nedsättande.

c. Undersöka vilket stöd hustrun behöver för kunna acceptera att mannen kommer hem.

Genom dialog med frun kan kanske större samsyn kring situationen skapas. Här kan det krävas involvering av andra professioners kompetens och det blir då viktigt att inte erbjuda annat stöd än vad som ryms inom begränsade resurser. I den etiska koden uttrycks detta som att arbetsterapeuten ska respektera gränsen för den egna kompetensen och det professionella ansvaret. I koden framgår också att arbetsterapeuten ska följa lagstadgad sekretess och använda upplysningar om individen varsamt, så att denne inte på något sätt kommer till skada eller blir kränkt. Om frun avslöjat skälet till att hon inte vill få hem Johan så kräver det att arbetsterapeuten förankrat hos frun att hon får förmedla den informationen till andra medarbetare så att inte fruns integritet kränks.

Beroende på vad som framkommer i den fortsatta dialogen med frun om hennes situation och upplevelser kan ytterligare handlingsalternativ vara möjliga.

3. Beslut och handling

Utifrån sin analys av problemet – som sker dels med vägledning av den etiska koden, dels med fortsatt informationsinhämtande från frun och andra berörda parter – kommer arbetsterapeuten fram till att hen först och främst bör undersöka vilket stöd frun skulle behöva för att kunna acceptera att John kommer hem och i så fall under vilka omständigheter en sådan hemvistelse ska ske (i termer av tid, sällskap med mera).